

İslâm - Türk Ansiklopedisi'nin 1. cildinin kapak sayfası

Ansiklopedinin 1. cildinin başında yer alan yirmi sekiz sayfalık girişte İslâm itikadının temeli, getirdiği inkişaf, ilme ve medeniyete verdiği önem anlatılmış, bugün karşılaşılan meselelerin çözümü için yeni bir hamleye ihtiyaç olduğu belirtilmiştir. "Esas Programımız" başlıklı yazıda da konularını Kur'an, hadis, İslâm tarihi, İslâm âlimleri, edebiyat, güzel sanatlar, fikir ve din hareketleri ve İslâm'a Türkler'in hizmetinin oluşturacağı ifade edilmiştir. Giriş bölümü, İsmail Hakkı İzmirli'nin kaleme aldığı "İslâm Âleminde Yazılan Ansiklopediler" başlıklı kısımına sona ermektedir.

Mimari ve hatla ilgili birkaç fotoğrafın dışında resimsiz sayılabilecek olan *İslâm - Türk Ansiklopedisi*'nde bazı maddeler çok ayrıntılı biçimde ele alınmıştır. Kavramlar önce dil açısından, daha sonra da Kur'an'da, hadislerde, fıkhîta, kelâmîda, medenî hukukta, tıpta geçen bahisleriyle incelenmiştir. Her maddenin içinde kaynaklar gösterilmiş, ayrıca madde sonuna bibliyografya konmuştur. Bazı maddelerde "Tenkid" veya "İntikad" ara başlığıyla *İslâm Ansiklopedisi*'ndeki hatalara ve eksiklere işaret edilmiştir. *İslâm - Türk Ansiklopedisi*'nde yer alan maddelerin eksiksiz ve hacim bakımından birbirleriyle dengeli olduğunu söylemek mümkün değildir. Zira alınmış olanlara göre daha

başka maddelerin de girmesi gerekirken madde hacimleri arasında da dikkati çekecek kadar ölçsüzlük vardır.

Mecmuanın 65-66. sayısında verilen bilgiye göre başlangıçta Maarif Vekâleti kütüphaneler için 150'şer sayı satın almakta iken daha sonra bundan vazgeçmiştir. Ayrıca kâğıt teminindeki güçlüklerden, abone bedellerinin tahsil zorlğundan, tanıtım ve dağıtımdaki aksaklıklardan, resmî makamların destek olmayışından bahsedildiği dikkate alınırsa ansiklopedi yayımının bir süre sonra tamamen durmasının malî sıkıntılardan kaynaklanmış olduğu düşünülebilir.

İslâm - Türk Ansiklopedisi'nin çoğu imzalı olan maddelerinin başlıca yazarları şunlardır: Abdülkadir İnan, Ahmet Hamdi Akseki, Süheyl Ünver, Ali Himmet Berki Ali Nihad Tarlan, Burhan Toprak, Efdaleddin Tekiner, Eşref Edip Fergan, Fahrettin Kerim Gökay, Fatin Gökmen, Hasan Hüsnü Erdem, Hıfzı Timur, İbrahim Hakkı Konyalı, İsmail Hakkı İzmirli, Kâmil Miras, İbnülemin Mahmud Kemal İnal, Mahmut Bedrettin Yazır, Mazhar Osman Uzman, M. Şakir Ülkütaşır, Mehmet Zeki Pakalın, Mustafa Namık Çankı, Necmeddin Okyay, Osman Nuri Ergin, Ömer Nasuhi Bilmen, Ömer Rıza Doğrul, Ragıp Hulusi Özdem, Refik Ahmet Sevengil, Sadettin Nüzhet Ergun, Sıddık Sami Onar, Şemsettin Günaltay, Tâhir Olgun.

Ansiklopedinin içinde yer aldığı derginin 1-77. sayıları on beş günlük, daha sonrakiler haftalık olmakla beraber çıkış tarihlerinde düzensizlik ve atlamalar bulunmaktadır. Asıl ansiklopedi formasının iki yapraklı kapağı görünümünde olan dergi, 50. sayıya kadar hemen hemen sürekli olarak koruduğu bu sayfalarda, daha çok ansiklopediyi ve yazarlarını tanıtan, o formadaki maddenin önemini belirten, abone ve bayilere hitap eden, zaman zaman da ansiklopedi hakkında basında çıkan yazıları iktibas ederek onlara cevap veren bir tanıtım dergisi niteliğindedir. 51-66. sayıları arasında sekiz, daha sonra on altı sayfa olarak çıkan dergide konular yine dinî çerçevede olmakla beraber zenginleşmiş, dünya milletlerinde dinin yeri, İslâm tarihinden parçalar, Batı'da din öğretimi, "Türkiye'de İslâm cemaati teşkilâtı" hakkında anket gibi değişik meseleler yer almıştır. Derginin 100. ve son sayısı Nisan 1948 tarihini taşımaktadır. Bu sayıda ansiklopedinin ve mecmuanın devam edeceği belirtilmişse de ansiklopedi sadece dört forma daha ve eskisi gibi iki

yapraklık dergi sayfası içinde verilmekle kalmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

İslâm - Türk Ansiklopedisi, İstanbul 1941-48; Eşref Edip [Fergan], *İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul 1940, tür.yer.; Ayhan Aykut, *Türkiye'de Ansiklopediciliğin Doğuşu ve Gelişmesi* (yüksek lisans tezi, 1989), İÜ Ed.Fak., s. 82-86; Mustafa Kutlu, "İslâm - Türk Ansiklopedisi", *TDEA*, V, 1-2.

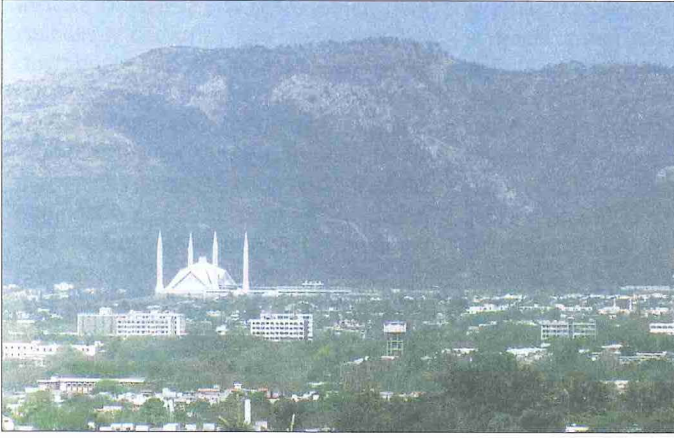

AYHAN AYKUT

İSLÂM ÜLKELERİ İSTATİSTİK, EKONOMİK ve SOSYAL ARAŞTIRMA ve EĞİTİM MERKEZİ

İslâm Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi (Statistical, Economic and Social Research and Training Centre for Islamic Countries [SESRTCIC]), İslâm Konferansı Teşkilâtı'na üye ülkeler arasında ekonomik dayanışma ve iş birliğini geliştirmek amacıyla, Trablus'ta (Libya) yapılan VIII. İslâm Dışişleri Bakanları Konferansı'nda (Mayıs 1977) alınan bir kararla kurulmuş ve 1 Haziran 1978 tarihinden itibaren Ankara'daki merkezinde çalışmalarına başlamıştır. Kısaca "Ankara merkezi" olarak da anılan bu teşkilâtın genel kurul, yönetim kurulu ve genel direktör olmak üzere üç organı vardır. İslâm Konferansı Teşkilâtı genel sekreterinin ve üye ülkelerin temsilcileriyle genel direktörden meydana gelen genel kurul merkezin en yüksek karar organıdır; yılda bir defa toplanır. İslâm Konferansı Teşkilâtı genel sekreterince tayin edilen genel direktör, genel kurul tarafından seçilen on kişilik yönetim kuruluna karşı sorumludur. Faaliyetler, dışişleri bakanlarının yıllık toplantısında onaylanan çalışma programı çerçevesinde yürütülür. Merkez bütçesinin ana gelir kaynağı üye ülkelerin katkı paylarından oluşur.

Kuruluşun ana faaliyetleri şöylece sıralanabilir: Sosyal ve ekonomik konularda istatistik bilgileri toplamak, bunları değerlendirerek üye ülkelerdeki ekonomik ve sosyal gelişmeleri incelemek, söz konusu bilgilerle inceleme sonuçlarını üye ülkelere dağıtmak, teknik iş birliği ve eğitim programları çerçevesinde seminer, konferans ve çeşitli toplantılar düzenlemek, İslâm Konferansı Teşkilâtı zirve ve dışişleri bakanları toplantılarının gündemlerindeki ekonomiyi ilgilendiren maddelerin belgelerini hazırlamak ve ilgilendiği konulara süreli, süresiz yayınlar yapmak. Merkezin süreli yayınları şun-

İslâmâbâd'dan
bir görünüş
(geri plandaki yapı
Faysal Camii'dir)

lardır: *The Statistical Yearbook of the OIC Countries* (yıllık; İngilizce, Arapça), *Statistical Pocketbook of the OIC Countries* (yıllık; İngilizce, Fransızca, Arapça), *Training Opportunities in OIC Member Countries* (yıllık; İngilizce), *Information Series on OIC Countries* (altı aylık; belirlenen değişik konu başlıkları üzerine hazırlanır; İngilizce), *The Journal of Economic Cooperation Among Islamic Countries* (üç aylık; İngilizce, Arapça), *Information Report* (üç aylık; İngilizce, Fransızca, Arapça). Süresiz yayınları ise düzenli biçimde yayımlanan araştırma raporları, çeşitli bilimsel toplantılarda sunulan tebliğler ve eğitim programlarıyla ilgili belgelerle İslâm ülkelerine dair mevzuat ve bilgi boşluğunu doldurmak amacıyla yönelik doğruca kaynağından derlenen referans niteliğindeki bilgileri içeren "Directory Series" ve "Legislation Series" adlı dizilerden oluşmaktadır.

Her üye ülke için sosyoekonomik göstergelerin yer aldığı ayrıntılı bir veri bankasına sahip olan merkez, bu bilgileri 1998 yılında faaliyete geçirilen internetteki web sitesinde (<http://www.sesrtic.org>) İngilizce ve Arapça olarak kullanıma sunmaktadır. Sitede ayrıca İslâm Ülkeleri İstatistik, Ekonomik ve Sosyal Araştırma ve Eğitim Merkezi, İslâm Konferansı Teşkilâtı ve üye ülkeler hakkında harita, grafik ve çeşitli bilgilere ulaşmak mümkündür. Aynı şekilde süreli yayınlardan *The Journal of Economic Cooperation Among Islamic Countries*'in bütün sayıları ile *Training Opportunities in OIC Member Countries*'in son sayısı ve merkezde hazırlanan raporların tam metinleri de bu sitede yer almaktadır. Merkezin üye ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarıyla ilgili kitapları içeren araştırmacıların hizmetine açık bir de kütüphanesi vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

Abdullah al-Ahsan, *The Organization of the Islamic Conference*, Herndon 1408/1988, s. 31-32; Mahmut B. Aykan, *Turkey's Role in the Organization of the Islamic Conference: 1960-1992*, New York 1994, s. 162-163; Noor Ahmed Baba, *Organisation of Islamic Conference*, Dhaka 1994, s. 228-229; "Le centre d'Ankara: Recapitulation de ses cinq premières années et l'avenir", *Journal of Economic Cooperation*, IV/16, Ankara 1983, s. 20-37; "Ankara Centre Celebrates Ninth Anniversary", *Information Report*, III/9-10, Ankara 1987, s. 13-21; "An Interview with the Director of the Ankara Centre", a.e., IV/15-16 (1988), s. 17-27.

ERDİNÇ ERDÜN

İSLÂMÂBÂD

(İسلامآباد)

Pakistan İslâm Cumhuriyeti'nin başşehri.

Tarih öncesi çağlardan itibaren iskân gören Potwar platosunun kuzey kesiminde, zengin tabii güzelliğe sahip Murree tepelerinin eteğine kurulmuştur; şehrin merkezi 65 km²'lik bir alanı kaplar. Deniz seviyesinden yüksekliği 503-610 m. arasında değişen engebeli bir arazi üzerinde-

dir. Kurulduğu 1960'ların başlarında büyüme hızı sıfır olan nüfusu bugün bir milyona yaklaşmış durumdadır; nüfusun çoğunluğunu ülkenin her kesiminden gelip buraya yerleşenler oluşturur. Şehrin 1998'deki nüfusu 901.137'dir.

Yeni bir başşehir kurma fikri, Hindistan alt kıtasının bölünüp Pakistan'ın doğmasını bekleyen Muhammed Ali Cinnah ve diğer müslüman liderler tarafından Haziran 1947'de tasarlanmıştı. Ancak devletin başlangıçta çeşitli problemlerle karşılaşması dolayısıyla tasarı gerçekleştirilemedi ve yönetim Karaçi'den yürütüldü. 1950'li yıllarda Karaçi'nin bu görevi daha fazla taşıyamayacağı anlaşılınca hükümet yeni başşehrin savunma özellikleri, iklimi, kaynakları ve tabii güzellikleri bakımından uygun olduğu görülen Potwar platosunda kurulması konusunu gündeme getirdi. Bu düşünce zamanın devlet başkanı Eyyüb Han tarafından da olumlu karşılandı ve Eylül 1959'da bu işin planlanması için bir komisyon oluşturuldu; yeni merkezin inşası tamamlanmaya kadar 15 km. mesafede bulunan Ravalpindi geçici başşehir ilân edildi. 1960'ta topografik incelemeler tamamlanarak ikametgâh bölgelerinin gelişmesine öncelik veren ve şehir merkezinin dinamik büyümesini göz önünde tutan bir plan benimsendi. Birbirine paralel şeritler halinde düzenlenen bu planda yönetim birimleri, diplomatik temsilcilikler, kamu binaları, ikametgâh mahalleri, ticarî bölge ve endüstriyel alanlar bulunuyordu; parklar, yeşil alan ve kırsal bölgeler ayrıca planlanmıştı. Bu tasarımı kısa zamanda gerçekleştirdi ve 1963'te şehir yerleşime açıldı; Kasım 1966'da buranın başşehir olduğu resmen ilân edildi.

Bugün İslâmâbâd geniş yolları, sağlık kuruluşları, alışveriş merkezleri, okulları, eğlence yerleri, parkları, oyun alanları ya-

İslâmâbâd'da Millet Meclisi, Başkanlık ve Bakanlar Kurulu binaları

